

19.12.2016

Psykologiliiton lausunto koskien asiakirjaa Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Psykologiliitossa on tutustuttu hallituksen esitykseen. Ammatillisen koulutuksen uudistus on välttämätön maailman, yhteiskuntamme ja koulutustarpeiden muuttuessa.

Psykologiliitto vaatii, että seuraaviin asioihin on kiinnitettävä huomiota ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä ja koulutusta uudistettaessa:

1. OPISKELIJAHUOLTO KAIKILLE

2.1.13

Opiskelijahuoltoa koskevassa kohdassa rajataan, että opiskelijahuoltolakia ei sovelleta ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 §:n 4 momentissa tarkoitettuun yksityisopiskelijaan, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetussa koulutuksessa olevaan opiskelijaan eikä ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 17 §:ssä tarkoitetussa oppisopimuskoulutuksessa olevaan opiskelijaan, jos oppisopimuskoulutuksena järjestetään näyttötutkinnon suorittamiseen valmistavaa koulutusta tai sellaista lisäkoulutusta, joka ei johda tutkintoon.

Psykologiliitto lähtee siitä, että opiskelijahuoltolakia sovelletaan kaikkiin opiskelijoihin. Kuitenkin tähän on mahdotonta siirtyä nopealla aikataululla, joten järkevintä on toteuttaa opiskeluhuollon laajentaminen kaksivaiheisesti niin, että välittömästi se tulee koskemaan oppisopimusopiskelijoita ja erikseen sovittavan siirtymävaiheen jälkeen kaikkia opiskelijoita. Tähän on varauduttava taloudellisesti.

Tämän reformin takia olisi tärkeä kaikissa eri kärkihankkeissa huomioida myös opiskeluhuollon näkökulmasta, että ammatillinen koulutus tulee muuttumaan radikaalisti joustavampien opintopolkujen ja henkilökohtaistamisen suuntaan. Tämä vahvistaa tarvetta, että oppilaitoksessa tulee olla riittävästi ohjaushenkilöstöä opetushenkilöstön työn

ja osaamisen tukena. Psykologin työpanos on tärkeä kohdentaa nimenomaan mahdollistamaan näitä joustavia polkuja ja keskeyttämisten ehkäisyä oppilaitoksissa. Hallituksen esityksen nykytilan arvioinnissa todetaankin, että pirstaleisuus palveluissa on ollut haaste. Tämän pystyy korjaamaan juuri niin, että oppilaitosten psykologi- ja kuraattoripalvelut ovat samassa organisaatiossa opettajien ja opinto-ohjaajien kanssa. Tämän vuoksi sote-lakiluonnosten peruspalveluiden valtionosuuksia koskeva lainsäädäntö on muotoiltava niin, että opiskeluhoito valtionosuudet maksetaan jatkossakin kuntiin eikä maakuntiin. Opiskeluterveydenhuolto luonnollisesti kuuluu soteen ja on linkki oppilaitoksista terveystieteisiin.

2. KAIKKI OSALLISTUVAT OPISKELIJAHUOLTOTYÖHÖN

2.1.13.

Psykologiliiton mielestä niin opiskelijahuollon yhteisöllinen hyvinvointia edistävän ja ennaltaehkäisevän tehtävän kuin yksilökohtaisen opiskelijahuollon tehtävän pitää kuulua kaikille oppilaitoksissa kuuluville työntekijöille.

EHDOTUS

”Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 16 a §:n mukaan opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Koulutuksen **järjestäjän tulee suunnitella ja edistää tätä** toimintaa yhteistyössä opiskeluhoitojen palveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijoille tietoa käytettävissä olevista opiskeluhoitojen eduista ja palveluista. **Oppilaitoksen ja opiskeluhoitojen henkilökunnalla on velvollisuus ohjata opiskelijaa hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoitojen etuuksia ja palveluja sekä osallistua tarvittaessa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen.**”

3. OPETUSTA KOSKEVAT SUUNNITELMAT TEHTÄVÄ MONIAMMATILLISESTI

Lakiesityksessä puhutaan opetuksesta ja opetuksen järjestämisestä mm. opetussuunnitelman, erityisopetuksen ja opetuksen mukauttamisen näkökulmasta.

Psykologiliiton näkemys on, että nämä suunnitelmat on tehtävä moniammatillisesti, ja tämä velvoite on kirjattava lakiin. Näin voidaan taata opetuksen suunnittelussa sen kokonaisvaltaisuus ja laaja-alaisuus.

4. URAOHJAUS

Lakiesityksen keskeinen epäkohta on, ettei siinä ole mainittu lainkaan ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien, ammatillisen koulutuksen keskeyttävien eikä ammatillisesta koulutuksesta valmistuvien uraohjausta. Ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien, koulutuksen keskeyttävien ja koulutuksesta valmistuvien oikeus saada uraohjausta tulee olla kirjattuna lakiin.

Kansalaisten ohjaustarve on oleellisesti kasvanut työelämän muutosten ja koulutusvaihtoehtojen monimuotoistumisen myötä. TE -toimiston psykologien tarjoama ammatinvalinta- ja uraohjaus tulee olla lakisääteisenä kansalaisten saatavilla koulutukseen hakeutumisvaiheessa. Näin tehostetaan soveltuvien koulutuspolkujen löytymistä ja nopeutetaan siirtymistä ammatillisesta koulutuksesta työelämään. Psykologisen uraohjauksen avulla koulutukseen hakeutuva kykenee kokonaisvaltaisesti arvioimaan mahdollisuuksiaan selviytyä ammatillisesta koulutuksesta, ja sitä tulee tarvittaessa tutkia myös uraohjauksen toimenpitein esimerkiksi koulutuskokeilun avulla. Uraohjauksen saatavuus ja velvoite ohjausalan toimijoiden yhteistyöhön on mainittava laissa nivelvaiheen sujuvien siirtymien turvaamiseksi.

7 luku. Osaamisen hankkiminen 53 §. Oikeus saada opetusta ja ohjausta

Ammatillisen koulutuksen laissa tulee mainita subjektiivinen oikeus uraohjaukseen. Nykyisin ammatillisissa oppilaitoksissa on entistä enemmän tuen tarpeessa olevia opiskelijoita ja jotta riittävä ammatillinen osaaminen aidosti saavutetaan, tulee opiskelijalla olla subjektiivinen oikeus opinto- ja uraohjaukseen. Jos opiskelija ei saa riittävästi ohjausta, koulutusten keskeyttäminen lisääntyy. Oppilaitoksen sisällä opinto- ja uraohjausta tulee olla saatavilla joustavasti opiskelijan tarpeiden mukaan koulutusten läpäisyasteen lisäämiseksi ja työllistymisen nopeuttamiseksi.

Ammatillisten opintojen muuttuessa osaamisperusteisiksi ja entistä yksilöllisemmiksi sekä työssä oppimisen suuntaan uraohjaus on ehdottomasti kirjattava lakiin sisällytettynä tiiviisti koulutuspolun eri vaiheisiin.

5 luku. Henkilökohtaistaminen

35 § Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

Laissa ei määritellä, kuka laatii hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan kanssa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laatiminen vaatii ammattitaitoista opinto- ja uraohjausta. Ammatillisen koulutuksen laissa tulee tarkemmin yksilöidä, kenen vastuulla uraohjauksen käytännön toteuttaminen on, ja millä kompetenssilla uraohjausta tehdään. Opiskelijoiden oikeusturvan takaamiseksi laissa on määriteltävä täsmällisesti opinto- ja uraohjausta tekevän henkilöstön pätevyysvaatimukset.

37 § Suoritettavan tutkinnon tai valmentavan koulutuksen valinnan uudelleen arviointi valtakunnallisessa hakumenettelyssä

Tässä lainkohdassa on selvä epäkohta, koska siinä ei määritellä riittävän tarkasti tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan oikeutta uraohjaukseen, kun hän haluaa perustelluista syistä vaihtaa tutkintoa tai koulutusta, johon hänet on valittu. Tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan ohjaaminen edelleen soveltuvaan tutkintoon vaatii koulutetun opinto-ohjaajan tai psykologin uraohjausta ja oikeus sen saamiseen tulee olla kirjattuna lakiin. Laissa tulee tässä pykälässä määritellä, että tutkintoa tai koulutusta vaihdettaessa tulee olla oikeus saada ammatinvalintaan ja urasuunnitteluun liittyvää ohjausta myös TE-toimistosta.

41 § Osaamisen hankkimisen suunnittelu

Koulutuksen järjestäjä selvittää hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan koulutustarvetta ja suunnittelee tämän tarvitsemat ohjaus- ja tukitoimet. Tähän tarvitaan ammattitaitoista opinto- ja uraohjausta.

Ammatillisen koulutuksen lakiluonnoksessa mainittu ohjaus on yleisenä käsitteenä epämääräinen ja tulkinnanvarainen. Ammatillisen koulutuksen lakiin tulee ohjaus kirjata tarkemmin opinto-ohjauksena ja uraohjauksena, koska ne kuvaavat paremmin ammatillisessa koulutuksessa tarvitseman ohjauksen luonnetta opintojen eri vaiheissa. Ohjausta antavien pätevyysvaatimukset tulee laissa määritellä tarkemmin. Lain tulee myös kannustaa ohjausalan toimijoita moniammatilliseen yhteistyöhön opiskelijan tueksi opintopolun eri vaiheissa.

Tiivistelmä Psykologiliiton lausunnosta:

1. Opiskelijahuoltolakia tulee soveltaa kaikkiin opiskelijoihin. Tämä toteutetaan siirtymäajan puitteissa, ja siihen varaudutaan taloudellisesti.
2. Myös muissa hallituksen kärkihankkeissa ja sote-valmistelussa tulee huomioida myös opiskeluhuollon näkökulmasta, että ammatillinen koulutus tulee muuttumaan radikaalisti joustavampien opintopolkujen ja henkilökohtaistamisen suuntaan. Sotelakiluonnosten peruspalveluiden valtionosuuksia koskeva lainsäädäntö on muotoiltava niin, että opiskeluhuollon valtionosuudet maksetaan jatkossakin kuntiin.
3. Niin opiskelijahuollon yhteisöllinen hyvinvointia edistävän ja ennaltaehkäisevän tehtävän kuin yksilökohtaisen opiskelijahuollon tehtävän pitää kuulua kaikille oppilaitoksissa kuuluville työntekijöille.
4. Opetuksellista tukea koskevat suunnitelmat tehtävä moniammatillisesti, ja tämä velvoite on kirjattava lakiin. Näin voidaan taata opetuksen suunnittelussa sen kokonaisvaltaisuus ja laaja-alaisuus.
5. Uraohjaus. Lakiesityksen keskeinen epäkohta on, ettei siinä ole mainittu lainkaan ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien, ammatillisen koulutuksen keskeyttävien eikä ammatillisesta koulutuksesta valmistuvien uraohjausta. Ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien, koulutuksen keskeyttävien ja koulutuksesta valmistuvien oikeus saada uraohjausta tulee olla kirjattuna lakiin. Ammatillisen koulutuksen laissa tulee tarkemmin yksilöidä, kenen vastuulla uraohjauksen käytännön toteuttaminen on, ja millä kompetenssilla uraohjausta tehdään. Opiskelijoiden oikeusturvan takaamiseksi laissa on määriteltävä täsmällisesti opinto- ja uraohjausta tekevän henkilöstön pätevyysvaatimukset. Tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan ohjaaminen edelleen soveltuvaan tutkintoon vaatii koulutetun opinto-ohjaajan tai psykologin uraohjausta ja oikeus sen

saamiseen tulee olla kirjattuna lakiin. Laissa tulee tässä pykälässä määritellä, että tutkintoa tai koulutusta vaihdettaessa tulee olla oikeus saada ammatinvalintaan ja urasuunnitteluun liittyvää ohjausta myös TE-toimistosta. Ammatillisen koulutuksen lakiin tulee ohjaus kirjata tarkemmin opinto-ohjauksena ja uraohjauksena, koska ne kuvaavat paremmin ammatillisessa koulutuksessa tarvitseman ohjauksen luonnetta opintojen eri vaiheissa. Lain tulee myös kannustaa ohjausalan toimijoita moniammatilliseen yhteistyöhön opiskelijan tueksi opintopolun eri vaiheissa.

Turussa 19.12.2016

Annarilla Ahtola, PsT, erikoispsykologi

Puheenjohtaja

Suomen Psykologiliitto